

Hükümetin, Maliye Bakanlığı'nın, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın herkes tarafından bilinen temel amaçlarından biri de kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmek. Bu amaç, gerek parti programlarında, gerek bakanlık açıklamalarında, gerekse stratejik eylem planlarında sıklıkla ifade edilmekte.

Amaç ve niyet güzel, ama eylemler buna uygun mu? Bazı eylemler, bırakın kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmeyi, adeta kayıt dışılığı özendirici nitelikte. Örnek mi? Hemen açıklayalım.

Geçen günlerde çok önemli vergisel düzenlemeler yapan bir kanun yayımlandı. 6322 sayılı kanun. İşte bu kanun basitleşmeyi kolaylaştırdı.

Eski düzenlemelere göre, gerçek usulde vergilendirilen bir vergi mükellefinin basit usule dönmesi mümkün değildi. İşte 6322 sayılı kanun basit usule dönüşü mümkün hale getirdi. Kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmenin birinci şartı her türlü götürü vergilemenin önüne geçmektir. Basit usulde vergilendirme ise bir tür götürü vergilendirmedir.

Basit usule tabi mükellefler;

- Kanuni defter, yani işletme defteri, yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri tutmazlar. Böylece kayıt dışılık

Kayıt Dışılığı Özendirme: 'Basitleşme'

körüklenir.

- Teslim ve hizmetlerinde KDV hesaplamazlar. Dolayısıyla KDV beyannamesi vermezler. Bunlardan mal veya hizmet alanlar, KDV indirimini yapamayacakları için belge talep etmeme yoluna gidebilirler. Böylece kayıt dışılık körüklenir.

- Yüklendikleri KDV'yi indirim konusu yapamazlar, bu nedenle mal ve hizmet alışlarında belge talep etmeme yoluna gidebilirler. Böylece kayıt dışılık körüklenir.

- Yaptıkları ödemelerden vergi kesintisi yapmazlar. Muhtasar beyanname vermezler. Böylece

kayıt dışılık körüklenir.

Yani, kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmenin birinci şartı her türlü götürü vergilemenin önüne geçmektir. Basit usulde vergilendirme bir tür götürü vergilendirmedir. İşte basit usule dönüşü sağlamak doğrudan kayıt dışılığı teşvik anlamına gelir.

Öte yandan, gerçek usulde vergilendirilirken basit usule dönebilmek için arka arkaya iki

hesap dönemi iş hacminin Gelir Vergisi Kanunu'nun 48. maddede yazılı hadlerden düşük olması gerekmekte. Sırf basit usule dönebilmek için bazı mükellefler iş hacimlerini düşük gösterme gayreti içine girebilir. Belgesiz satış eğilimi yükselir ve bu da kayıt dışılığı körükler.

Basit usule dönüşü sağlayan 6322 sayılı yasanın gerekçesinde, bu düzenlemenin amacının küçük esnaf ve sanatkârı desteklemek olduğu belirtiliyor. Oysa ki kayıt dışılığın hiçbir zaman bir destek unsuru olarak düşünülmemesi

gerekir. Aslında küçük esnaf ve sanatkâra o kadar fazla destek sağlanabilir ki...

6322 sayılı Kanun "basitleşmeyi" kolaylaştırdı. Oysa bizim "nitelikli" olmamızı sağlayacak düzenlemelere ihtiyacımız olduğu ise tartışılmaz.

Kıdem Tazminatı ve Hakların Törpülenmesi

Kıdem Tazminatı Fonu'na ilişkin açıklanan taslağa dair tartışma sürüyor. Durumun netlikle ortaya konulmaması işçiyi endişeye sevk ediyor. Çalışma Bakanlığı ise işçilerin yüzde 92'sinin kıdem tazminatını alamadığı vurgusuyla yeni düzenlemeyi savunuyor. İyi incelendiğinde, "Kıdem Tazminatının İşçinin Bireysel Hesabına Yatırılması Hakkında Kanun Taslağı"nın yeni ve farklı bir sistem getirdiği görülüyor.

Bugüne kadar işverenler tarafından her bir çalışma yılı karşılığında 30 günlük brüt giydirilmiş ücret üzerinden kıdem tazminatı ödenirken, yeni sistem işverenler yerine bir kıdem tazminatı şirketi tarafından kıdem tazminatının ödenmesini öngörüyor. İşverenler, prim yükümlülükleri nedeniyle işçilerin ücretlerinden herhangi bir indirim veya kesinti yapamayacak.

Taslakla kıdem tazminatının; aylık olarak SGK bildirgesinde yer alan prim matrahı üzerinden yüzde 4 oranında kesilecek kıdem priminin takip eden ayın sonuna kadar Emeklilik Gözetim Merkezi'ne yatırılması düşünülüyor. Bu, işçinin özellikle de düşük maaşla çalışanın kıdem tazminatında yan yarıya bir kayba işaret ediyor. Yani, 1000 lira brüt aylık ücret alan işçiye bugün her bir yıl için yine 1000 lira kıdem tazminatı ödenirken, yeni sistemde her bir yıl için 480 lira ödenecek.

Taslağa göre; bu hesaplarda ki tutarlar Emeklilik Gözetim Mer-

kezi aracılığıyla işveren tarafından seçilecek şirkete aktarılacak. Bireysel kıdem hesabındaki birikimlerin hangi yatırım aracında değerlendirileceğine işçi karar verecek. Tercih beyan edilmezse birikimler, asgari yüzde 40 oranında hazinenin ihraç ettiği kamu borçlanma araçları veya kira sertifikalarını içeren bir fonda değerlendirilecek. İşçi, iş değiştirildiğinde bireysel kıdem hesaplarını birleştirebilecek. İnternet üzerinden Bireysel Kıdem Hesabı'na yatırılan tutarlar, işverenlerin ödeme yapıp yapmadığı ve nemiyle ödelenen tutarlar görülebilecek. İş sözleşmesi kıdem tazminatı almaya hak kazanmadan biterse işçi, tahakkuk eden prim ile tahsil edilen prim farkını ve bu farka ilişkin nema gelirini bireysel kıdem hesabına yatırılması şartıyla işvereninden talep edebilecek. Kıdem tazminatında, kıdem tazminatı sisteminin yürürlüğe gireceği tarihe kadar olan dönem için çalışanlar eski haklarını ölüm, fesih, emeklilik vb. şartlara göre alabilecek.

Ancak, yeni sistemde eskiye ait haklar korunacak olsa da, yüzde 4 oranının getirilmesi halinde yeni dönemde düşük ücretliler açısından yarı yarıya hak kaybı kaçınılmaz olacak. Yeni sistemde bireysel kıdem hesabından para çekme hakkını ilk kez kullanabilmek için, 15 yıl sigortalılık süresi ve 3600 prim ödeme gün sayısını doldurmak şart. Ayrıca konut alırken de kıdem tazminatı çekilebilecek.

EMEKLİYKEN ÇALIŞANLARIN MAAŞINDA KESİNTİ OLUR MU?

Devlet hastanesinden emekli olan eşim, halen özel bir hastanede hemşire olarak çalışıyor. Emekli maaşından kesinti yapılıyor mudur? Ümit Oğuz

Emekli olduktan sonra işçi olarak sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenlerin emekli maaşlarından kesinti yapılmaz. Net emekli maaşını öğrenmek için SGK'ye dilekçe ile başvurabilirsiniz.

SORU - CEVAP

Sorularınız için mali-cozum@ismmmo.org.tr adresine mail atabilirsiniz. Tüm sorular e-posta ile tek tek cevaplanacaktır.